

EL MESTRE

Per Roc BORONAT

Els que podríem anomenar "idealistes conservadors", sovint titllaren a Francesc Macià d'il·lús.

Mai no s'ha aplicat un qualificatiu més injustament. La biografia de Macià serà la història d'una sèrie de fets del màxim sentit pràctic. Macià, psicòleg de profunda penetració, comprengué exactament la idiosincràcia del seu poble i estudià amb interès ben objectiu la mentalitat dels espanyols. El seu idealisme en cap moment no s'evadí de la realitat, no riscà mai sense possibilitats de reeixir i fins quan els seus actes no arribaven més enllà de ratificar la rebel·lions de Catalunya, el seu gest tenia l'efectivitat de l'exemple. Macià mai no refusà a cap possible col·laborador; el que no tol·lerava era l'engany, la immoralitat en el procedir, ni sobreria de cap mena; exigia una gran sinceritat en el tracte i en el compliment estrictes dels compromisos, com ell ho feia, amb una naturalitat que no afectava cap obstacle.

Il·lús, en Francesc Macià? L'any 1923, un o dos dies d'haver arribat a França, escrivia:

"Els sindicalistes i amb ells els anarquistes i comunistes, lluitaran amb tota la seva ànima per enderrocar el govern i el règim; però més que per això, per enderrocar l'estat social existent. Per això es por tèmer d'ells que una vegada començada la lluita no s'aturi allà on s'hagi convingut i calgui fer-ho. Amb els primers èxits, amb l'embriaguesa de les primeres victòries, abans d'obtenir la definitiva, es deixaran portar pels odís de classe que amb tanta raó tenen enganxats en el fons de la seva ànima i per altres rancúnies menys justificables. Són uns grans elements per a assolir la victòria, però són perillosos si no saben contenir-se i es deixen anar pel pendent dels seus odís, car aleshores promourien la coalició de tots els elements dits d'ordre, i, amb ella, el proverbial fracàs."

Els que hem viscut els esdeveniments dels anys de guerra contra el feixisme espanyol, ens cal reconèixer que la predicció de Francesc Macià era d'una justesa insuperable.

Il·lús, en Francesc Macià? Fa poques setmanes es reuniren a Nova Delhi un estol d'intel·lectuals, pensadors i mestres en diversos aspectes del saber, amb el propòsit d'estudiar si els conceptes i mètodes gandhians podrien contribuir a l'eliminació de la violència per l'escatiment de la veritat en criteris divergents. En aquesta congregació d'alts valors de la cultura —que passa quasi sense esment del món—. Mahatma Gandhi fou exaltat pels seus grans mèrits i virtuts, sense que cap dels reunits a la capital de la Índia es limités únicament a exaltar literalment la grandesa de l'humilitat, ni la potencialitat secreta de la paciència; al contrari, tots insistiren en la necessitat de què la paraula s'afirmi amb fets i que l'esperitualitat encarni actes.

Un dels acords de Nova Delhi, diu: "Els individus amb les més imperioses necessitats resoltes, amb una mínima cultura on recolzar-hi la seva personalitat i amb minúscules realitats de les seves aspiracions, ja estimen la veritable vida, ja són aptes pel progrés, ja es poden sentir posseïdors legítims del dret a l'igualtat".

Quan Francesc Macià propugnava perquè cada català tingués casa i hortet, en la simplicitat de tres mots hi encloïa i augmentava la magnificència humana dels admirables mestres que fa poc reteren un delicat i fervorós homenatge a Mahatma Gandhi.

Il·lús, en Francesc Macià? Feia temps que, de Rússia, oferien a Francesc Macià tots els ajuts, i Macià anà a Moscou a parlar amb els caps de la dictadura comunista. El 22 de maig del 1926, cinc mesos després del seu retorn de la U. R. S. S., escrivia als catalans d'Amèrica:

"Hem trencat tot tracte amb els comunistes. Ens hem adonat que és una gent que tot prometent el seu adjutori, ens mancaven a la paraula sempre, no aportant el que prometien i que al que anaven era a aprofitar-se del nostre nom i de les nostres organitzacions per presentar-se amb el nostre prestigi i fer les seves campanyes."

Il·lús, en Francesc Macià? Mai no hi ha hagut cap polític català amb més claredat d'enteniment. La majoria de caps d'Estat de les petites i grans potències d'avui, encara viuen en les tenebres que Francesc Macià ja havia omplenat de llum fa vint-i-set anys.

Il·lús, en Francesc Macià? La gesta de Prats de Molló fou preparada amb una cura minuciosa; fins allà on les grans dificultats a vèncer ho permetien, no s'oblidà cap detall. Tothom sap com acaba aquell intent; el que no sap ningú, és com hauria finit si la policia francesa no hagués frustrat la invasió de Catalunya. És fàcil de fer prediccions i fins i tot un mig somriure, basant-se amb el nombre de les forces que anaven a enfrontar-se. Macià, abans que ningú, ja els havia fet aquests càlculs, però comptava amb la possibilitat d'una força de rendiment incomensurable. Com hauria reaccionat el poble català? Vetaquí un secret que ja ho és per l'eternitat.

Es clar que Francesc Macià ni en tenia cap certesa de la reacció del poble català; és tant veritat que hi havia pensat, que el dia 20 d'octubre del 1926, dues setmanes abans dels fets de Prats de Molló, escrivia:

"Si Catalunya respon a la nostra veu i al nostre gest, se li esperen dies de glòria. Si no respongués, que no ho crec, malgrat ella i tot, seria dignificada i tal vegada aquesta dignificació li aclareixi la consciència i la faci capaç de sentir el que no hauria sentit mai."

"Amb aquest esperit ens llançarem a la Independència de Catalunya, segurs que el nostre gest ha d'ésser ple d'eficàcia, sinó avui, el dia de demà. Pels creients en l'ànima d'un poble el temps no compta. La generació que ens seguirà sabem que és la prepetuació de nosaltres mateixos."

Il·lús, en Francesc Macià? Ell acceptava les realitats sense rebequeries, ni arrauxaments i en cercava totes les possibilitats sense mesurar sacrificis. En cada moment es mostrava com la conjunció perfecta de l'home d'acció i el polític. El pensament de Francesc Macià només era un mitjà que per finalitat tenia l'acció; sabia que per avançar cal moure's i no desaprovava cap avinentesa per apropar-se a la fita.

Il·lús, Francesc Macià? No! Fou el català més assenyat, més senyor, més valent i més intel·ligent de tots els que han passat per la història de Catalunya.

En retre-li aquest devot homenatge, com cada vegada que hi pensem, ens desficija el neguit de pensar que Francesc Macià hagués pogut tenir millors deixebles. Tant de bo que ens resti prou vida per assegurar-nos que el mereixiem per Mestre.

"El sempre havia cregut en Catalunya, i feia aquest imatge: "Falta l'espurna, falta l'espurna; si ve l'espurna tot Catalunya s'aixecarà. I aquesta era la seva idea, i ell a Prats de Molló, no volia fer altra cosa (...) Si arribàvem al Pireneu, tot Catalunya s'aixecarà... Si poguéssim anar a la Plaça de Sant Jaume jo proclamaria la República Catalana... I així fou: Macià va proclamar la República Catalana a la primera ocasió que va tenir."

Ventura Gassol